

Profesionální sofista poučuje o reformě Církve

Roman Cardal

17. oktobra 2023 ✚ *Společnost* ✚ *CZ, Filozofia, Komentár*

Zneužití staré zásady

Důvody, které vedly ke spuštění tzv. *synodálního procesu* v Církvi, jsou vcelku jasné, protože o nich slyšíme z mnohých úst. Daly by se shrnout obratem *Ecclesia est semper reformanda*, Církev je třeba stále reformovat. Nejde o slova žádného revolucionáře nebo zvilého nepřítele Církve, nýbrž o výrok člověka, který ji nesmírně miloval. Před více jak 1500 lety je vyslovil svatý Augustin. Dnes se však touto zásadou ohánějí teologové a církevní představitelé, kteří si pod pojmem *reforma* představují úplně něco jiného než starověký učitel Církve.

Ilustračný obrázek, zdroj: wikimedia commons

Zdá se, že převládající motivace k chystané reformě Církve je čerpána ze zcela jiných zdrojů, než na jaké byl napojen svatý biskup z Hippa. Hybatelé synodality prohlašují, že Církev již nemůže nadále žít svým tradičním životem, protože se svým učením a svou praxí *dostává do stále většího konfliktu se smýšlením a jednáním moderního člověka*. A nejen to. Tradiční podoba Církve se stává nesnesitelnou dokonce i pro velkou část věřících včetně samotných kněží a biskupů. Např. nauka o manželské věrnosti nebo o nepřipustnosti antikoncepce je stále pevnou součástí oficiálního katolického pojetí intimního vztahu mezi mužem a ženou, ale v konkrétní pastorační praxi se ukazuje, že překází v cestě „svobodnějšího rozvoje“ katolických mužů a žen. O celibátu kněží a o potížích, které na ně díky tomuto striktnímu asketickému požadavku doléhají, se ani nemusíme zmiňovat.

Kdo se má komu přizpůsobovat?

První věc, jež člověka napadne při promýšlení argumentu rozchodu Církve s faktickými názory a praxí moderního člověka, je otázka, proč by se v tom Církev měla modernímu člověku přizpůsobovat a *proč by se neměl spíše vyžadovat opak*, totiž přizpůsobení myšlení a jednání moderního člověka požadavkům katolické Církve? Každý čtenář ví, že takovou otázku si lze položit pouze v soukromí, protože pokud by byla pronesena veřejně, vyvolala by tak bouřlivou reakci, že si každý dvakrát rozmyslí její otevřené vyslovení. A

přesto se jedná o otázku naprosto legitimní. Jelikož však k sebepojetí moderního člověka patří i přesvědčení *o beznadějně zaostalosti Církve*, není možné počítat s tím, že by o ní šlo diskutovat bez prudkých emocí.

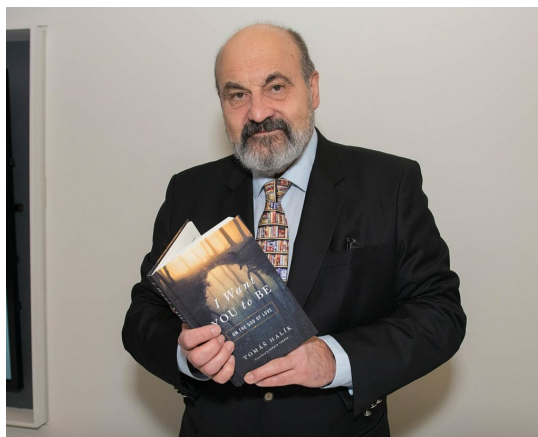
Dejme ale slovo teologovi, který v našich současnicích zmíněné přesvědčení mocně živí. Ve své knize *Odpoledne křesťanství. Odvaha k proměně* Tomáš Halík píše: „Vnímání sexuality se ve většině západní společnosti změnilo a argumentace církve opřená o ahistorické chápání neměnné lidské přirozenosti – a ignorující například poznatky lékařských věd o homosexuální orientaci – ji nedokázala přesvědčit... Sveřepost, s níž se určité církevní kruhy drží antropologie, založené na aristotelsko-tomistické ahistorické představě o lidské přirozenosti, a to, jak odmítají brát vážně poznatky přírodních a společenských věd, připomíná někdejší pošetilé lpění na geocentrickém modelu vesmíru. Stále více se ukazuje potřeba inovovat teologickou antropologii: například promýšlet sexuální etiku nikoliv na bázi staticky chápané „lidské přirozenosti“, nýbrž na dynamicky chápané etice mezilidských vztahů, a povzbudit v době komercializace sexuality erotiku něžnosti a vzájemné úcty“.

Stará písnička o omylech konzervativců

Kdo si už pár Halíkových textů přečetl, ví, že výše uvedená citace obsahuje jeho oblíbený *evergreen* a nepostradatelný refrén prakticky všech jeho úvah. Katolická Církev, zvláště ta předkoncilní, je v nich vykreslována jako loď unesená ignorantskými konzervativci, kteří s ní neplují na širé moře dobrodružného života, ale drží ji v jakémsi zatuchlém a temném přístavu ze strachu před nebezpečím svobodné a volné plavby. Mezi hlavní zodpovědné za tento její stav patří *přívrženci staré scholastické teologie a filosofie*, které nechápaly dynamičnost reality a ve svých zkostnatělých systémech se dovolávaly neměnné lidské přirozenosti.

Skutečně kritický čtenář se takovým názorům musí jenom smát. Je-li totiž lidská přirozenost proměnná, pak nejen lidé minulosti, *ale i lidé současnosti nemají žádnou stejnou přirozenost*, protože dynamika vývoje se vyznačuje *neustálou diferenciací*. Proč by tedy Halíkova přirozenost měla být stejná jako třeba přirozenost moje, když se ve skutečnosti jedná pouze *o různé momenty neustálého procesu*? Stejnost našich přirozeností by znamenala jejich momentální staticčnost případně jejich harmonickou synchronizaci, což je pro zastánce dějinnosti a nahodilosti něco jako červený hadr před očima rozzuřeného býka. Když tedy ani synchronně nemáme a z principu nemůžeme mít stejnou přirozenost, *nemůžeme mít ani stejné myšlení, cítění a jednání*.

T. Halík proto právě z tohoto důvodu vůbec po nikom nemůže chtít, aby smýšlel a jednal jako on. Naopak. Musí připustit, že jeho názory *zcela logicky narazí na odpor* u bytostí, jejichž přirozenost je jiná než Halíkova. Jeho zapálený boj proti konzervatismu by měl smysl, kdyby v jeho pojetí skutečnosti bylo místo pro stejnou přirozenost všech lidí. To ale není slučitelné s jeho dynamickým modelem reality. Kdo chce tuto záležitost pochopit, nesmí rétoricky vybroušené Halíkovy texty jen povrchně číst, ale musí přitom zapojit i své myšlení. Pak mu dojde, že Halíkovy spisy představují *velmi bohatý zdroj sofismat*, v konfrontaci s nimiž lze tříbit své vlastní názory.

Zdroj: wikimedia commons

Nekritická adorace moderních věd

Jedním z takových sofismat je i Halíkovo *dovolávání se moderních věd*, s jejichž závěry se postoje Církve rozcházejí. Aby si Církev z jeho varovného mementa mohla vzít ponaučení, muselo by se nejprve vysvětlit, jak by moderní věda, která popisuje *jak se zkoumané jevy mají*, dokázala určit, *jaké by ve skutečnosti měly být*. Odhalování zákonitostí např. homosexuálního jednání nemá *vůbec nic společného* s otázkou, zda je homosexualita *mravně přijatelná* či *nikoliv*. Nebo nám to snad prozradí nějaká přírodní či empirická společenská věda? Pokud si to Halík myslí, pak má značně bizarní představy o jejich kompetencích.

Postmoderní aktivista od sv. Salvátora v Praze je sice přesvědčen, že lidské myšlení je až do základů dějinné, ale jím vzývaná empirická věda je z nějakého důvodu z *historické relativnosti vyňata*. Je povýšena do role arbitra přijatelnosti různých názorů. Problém je v tom, že ani empiricky ani historicky nelze prokázat, že lidské vědění *se musí omezit pouze na empirii*. Není vůbec nijak zřejmé (ani zprostředkovaně), že moderní věda zachycuje realitu světa a člověka *ve všech jejich rozměrech*, což je docela závažná věc.

Jestliže nedokáže doložit, že poznává skutečnost světa a člověka v jejich celistvosti, pak *nemůže být zdrojem norem pro myšlení a jednání člověka jako takového*. Spíše to vypadá na Halíkovu sázku na rozšířené dogma o nejvyšší autoritě moderních věd, ale bylo by mnohem „sokratovštější“ (kritičtější), kdyby *zde uplatnil patřičnou pochybnost*. Jinak se jeho hra na „moderního Sokrata“ stává falešnou, protože nechce navazovat na jeho skutečný odkaz, k němuž kromě jiného patří i neoblíbenost u „vzdělané“ veřejnosti. Sokratovi se nikdo neklaněl jako uznávanému profesorovi ani mu žádná oficiální instituce neudělovala vyznamenání. Souviselo to s kritičností jeho myšlení, jež mu bránila v ambici na zaujímání předního společenského postavení. Je něco jiného být opravdu významným a být významným podle oficiálního doporučení. První varianta se obejde bez veřejného uznání, druhá nikoliv.

Halík však svým působením ukazuje, že je mu milejší varianta číslo dvě. Jelikož se Církev stává v očích moderního člověka neoblíbenou, je okamžitě třeba přikročit k demontáži jejího organismu. Ani ho nenapadne, že řešením by mohla být naopak demontáž omylů, jimiž je myšlení moderních lidí zatíženo. Kdyby takovou reformu navrhl, stihl by ho Sokratův osud a namísto uznání a vyznamenání by si vysloužil *odmítnutí a pohrdání*. Katolík by to odradit nemělo, takže kdo se nadmíru stará o to, aby byl u uznávaných autorit a u tzv. vzdělané veřejnosti přijatelný, zřejmě příliš dobrým katolíkem nebude. Pak ale povstává otázka, jak dobré jsou jeho rady pro katolickou Církev.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/profesionalni-sofista-poucuje-o-reforme-cirkve/>